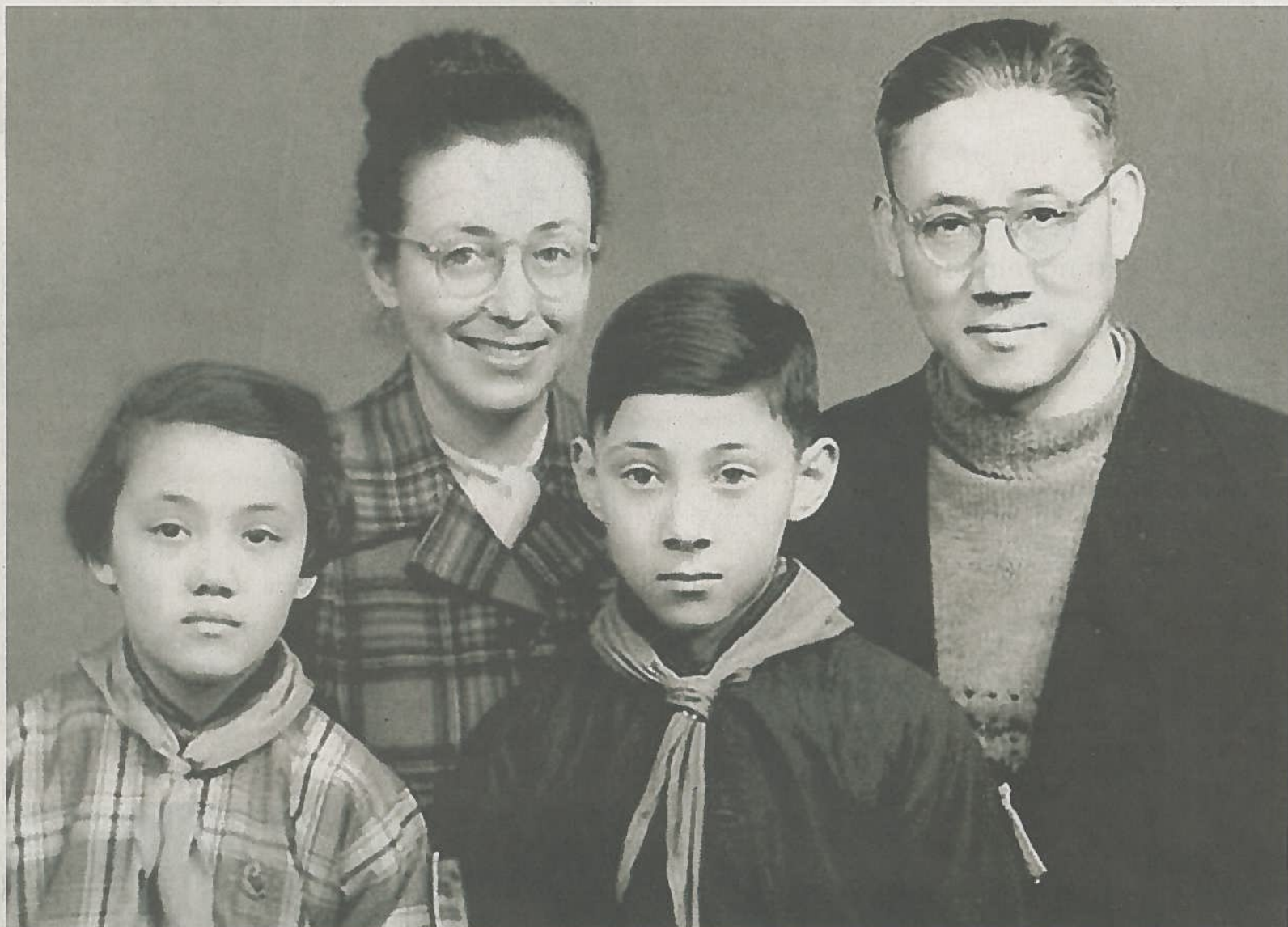




interview

Selma. Aan Hitler ontsnapt, gevangene van Mao, Carolijn Visser; uitg. Augustus/Atlas Contact, Amsterdam, 2016; ISBN 978 90 450 2444 8; 287 blz.; € 19,99.



Selma en haar echtgenoot Chang en hun kinderen Dop en Greta.

Nederlandse Selma kwam in de greep van Mao

tekst Marie Verheij
beeld Augustus/Atlas Contact

Het 21e boek van schrijfster van reisliteratuur Carolijn Visser gaat over de Joodse Selma Vos, de enige Nederlander die vanaf 1950 in China woonde en er de Culturele Revolutie meemaakte.

In 2008 ontmoet Carolijn Visser de twee kinderen van Selma Tsao-Vos: Dop en Greta, die sinds 1976 in Nederland wonen. Dop blijkt al in 1983 een lezing van Visser te hebben bijgewoond in Delft en zowel hij als zijn zus herkende zich in "Grijs China", het eerste boek van Visser.

Het contact krijgt een vervolg, Dop en Greta vertellen de schrijfster over hun moeder Selma. Visser, die geïnteresseerd is in levensverhalen van fellow travellers, verdiept zich in de geschiedenis van Selma, de enige Nederlander die ten tijde van de Culturele Revolutie (1966-1976) in China woonde. In haar Amsterdamse apparte-

ment vertelt Visser hoe ze in de achterliggende jaren archieven napluiste en tientallen relaties en bekenden van Selma over heel de wereld sprak. Ze reisde met Dop naar het geboortedorp van zijn vader. „De familie was Chang niet vergeten. Het was buitengewoon aangrijpend om te zien hoe neef Dop in de armen werd gesloten.”

De focus in uw boek ligt op Selma. Hoe heeft u haar leren kennen?

„Eerst zag ik haar door de ogen van haar kinderen. Later las ik haar brieven en sprak ik met vrienden die haar hebben gekend. Daardoor kon ik mij steeds meer in haar verplaatsen en werd de verhouding gelijkwaardiger. Ik was getuige van haar worsteling om in China iets van het leven te maken.

Selma was opgegroeid in IJmuiden en wist tijdens de Tweede Wereldoorlog aan de nazi's te ontkomen. Tijdens haar studie in Cambridge ontmoette ze Chang Tsao. Ze deelde zijn idealen; na de geboorte van hun kinderen Greta en Dop bouwden ze een bestaan op in het China van Mao. Maar vanwege het huwelijk zou ze in een val terechtkomen waar ze niet

meer uit kon. Bovendien kwam ze heel weinig te weten van wat er gaande was in China. Er stond niets in de kranten. Ze spande zich in voor haar gezin, gaf les en hoopte dat alles beter zou worden.”

Dossier kwijt

Chang was vooraanstaand lid van de Communistische Partij en leidde het Psychologisch Instituut. Tijdens de Culturele Revolutie

het Chinese platteland en moesten meewerken met de plaatselijke boeren. Selma's bezorgde vader in Nederland verkeerde in het ongewisse van de gebeurtenissen en drong bij de ambassade aan om opheldering over het lot van zijn dochter. Geschat wordt dat Mao met zijn zuiveringen verantwoordelijk is geweest voor zo'n 40 tot 70 miljoen doden.

De ambassade speelde geen fraaie rol. Visser: „Het archief

respondentie met het ministerie van Buitenlandse Zaken bewaard, dus de meeste dingen die in dossier 725 zitten, kon ik verifiëren. Greta en Dop hebben dat dossier zelf ingezien toen ze begin jaren tachtig een verblijfsvergunning in Nederland aanvroegen. Ze mochten de documenten onder toezicht lezen, niets kopiëren en geen aantekeningen maken. Achteraf hebben ze er voor zichzelf een verslag van gemaakt en dat hebben ze mij laten lezen.”

Hebben Chinezen enig besef van wat zich tijdens de Culturele Revolutie afspeelde?

„Nauwelijks. Ze spreken er in kleine kring over met mensen die ze vertrouwen, maar er is geen officiële geschiedschrijving of een terugkijken op een periode zoals het NIOD dat bij ons doet.”

Hoe kijkt u nu tegen China aan?

„In 1981 bezocht ik het land voor het eerst. In dat jaar kon ik wel voelen dat er iets gruwelijks was gebeurd. Je kon aan de mensen zien dat ze afschuwelijke jaren achter zich hadden, je zag hoe angstig ze waren als ze erover vertelden. Nu heb ik een heel diepe inblik gekregen in die periode

Je kunt heel surrealistische gesprekken hebben met Chinezen over de toestand in hun land

onder Mao raakte Chang uit de gratie en werd hij uit zijn functie gezet. Selma, lerares aan de Tweedetalenschool, werd uiteindelijk samen met hem gearresteerd. Beiden werden ervan beschuldigd spionnen van het Westen te zijn. In 1968 overleed Selma; Chang stierf een halfjaar later. Hun kinderen werden verbannen naar

van de Nederlandse ambassade in China is in het Nationaal Archief te vinden. In dossier 725 stonden persoonlijke zaken over Selma. Maar nu is dat dossier verdwenen, een enorme tegenvaller! Ik vermoed dat het dossier aan de AIVD is overgedragen en dat het voor ons niet toegankelijk is. Gelukkig had de familie alle cor-